

Boer Tammens Houzee

Titel: Boer Tammens Houzee - Groningen en zijn NSB-burgemeester
Schrijver: Gevers, Christiaan
Uitgever: Noordboek
Uitgebracht: 2020
Pagina's: 342
Taal: Nederlands
ISBN: 9789056156008
Omschrijving: Het leven van herenboer en burgemeester Tammens? Hooguit een voetnoot in het grote verhaal over de bezetting van Nederland, een paragraaf als het gaat om de geschiedenis van Groningen, een klein hoofdstuk in een studie over Groningen tijdens de bezetting en wellicht een groter hoofdstuk als het gaat om foute burgemeesters. Is diezelfde Tammens een biografie waard? Is de man interessant genoeg voor een wetenschappelijke studie van iets minder dan 350 pagina's? Blijkbaar wel. Onlangs verscheen namelijk *Boer Tammes Houzee*, het proefschrift van Christiaan Gevers. Het is een wetenschappelijke biografie over Pé Tammens, van maart 1943 tot en met april 1945 de NSB-burgemeester van Groningen.

Terug naar de vraag. Is het leven van Tammens interessant genoeg voor een wetenschappelijke biografie? Welnu, een eendimensionale biografie in de zin van een 'simpele' reconstructie van een leven in de vorm van een keurig gerangschikt feitenrelaas gelardeerd met interpretaties van de schrijver is op voorhand niet geschikt als dissertatie. Vooral niet als het verschil tussen feiten en interpretaties niet duidelijk is. Een wetenschappelijke biografie moet meerdere dimensies en invalshoeken bevatten. Er moet bijvoorbeeld ook onderzocht worden wat de betekenis van de man (of vrouw) voor de tijd waarin hij leefde en werkte. Wat zegt zijn of haar denken en handelen over de tijdgeest en welke invloed heeft hij of zij daarop gehad? Ook andere benaderingen zijn mogelijk, maar een meer-dimensionale benadering is toch wel iets wat je van een wetenschappelijke biografie mag verwachten. Wat voegt een biografie over Pé Tammens toe aan de kennis over en de verklaringen van de keuzes en het gedrag van foute burgemeesters?

Gevers reconstrueert het leven van Tammens vanaf zijn geboorte tot en met zijn dood op 25 mei 1986. Hij beschrijft en analyseert hoe Tammens als kind van zijn tijd het proces van accommodatie (aanpassing) naar collaboratie doorliep. Hij besteedt ruim aandacht aan de vraag waarom Tammens lid werd van de NSB en hoe hij eigenlijk tegen zijn wil, althans in eerste instantie, benoemd werd tot burgemeester van Groningen. Hij vond zichzelf minder geschikt voor het bestuurlijke, politieke werk en liet daarom veel over aan zijn medewerkers. Tammens was als nationaalsocialist wel een *hardliner*, een havik. Hij wilde de Nederlandse samenleving hervormen naar het nationaalsocialistisch model. Daar zette hij zich enthousiast voor in. Dat het een samenleving was waarin geen plek was voor andersdenkenden, Joden, gehandicapten en vijanden van het *Derde Rijk*, was voor Tammens als NSB'er van de harde lijn geen probleem. Tammens maakte zich volgens Gevers niet schuldig aan de jacht

op en de vervolging van tegenstanders. Terecht tekent Gevers bij deze constatering aan dat dat ook niet hoefde. De SD was immers in Groningen alom aanwezig en had de burgemeester niet echt nodig bij de strijd tegen andersdenkenden en het verzet. Wat hij wel deed was het samenstellen van gijzelaarslijsten met namen van ‘vijanden van Duitsland’ en die stelde hij beschikbaar aan de bezetter. Na de oorlog sprak Tammens mede hierover zijn spijt en berouw uit. Gevers staat stil bij de relatie van Tammens met de **Sicherheitsdienst** van het Scholtenhuis en gaat de vraag naar de betekenis van Tammens voor de stad Groningen niet uit de weg. De ondertitel van het boek is niet voor niets *Groningen en zijn NSB-burgemeester* Gevers toont overigens aan dat die betekenis tamelijk beperkt was.

Na de oorlog werd Tammens opgepakt en maakte hij, zoals vele collaborateurs, een rondgang van jaren langs allerlei kampen en gevangenissen. Over zijn ervaringen in de verschillende gevangenissen komen we niet zo veel te weten. Dat is jammer, want dat zou meer kennis opleveren over het dagelijks leven van collaborateur in de gevangenissen. Waarschijnlijk is dit geen tekortkoming van het werk van Gevers, maar is er – zoals zo vaak – weinig bekend over het gevangenisleven.

Heeft Tammens misdrijven gepleegd? Nee, niet in de zin van geweldsdelicten of andere zware, strafbare feiten. Overigens waren er ook NSB-burgemeesters die dat wel deden. Bekende voorbeelden zijn de door Gevers besproken Hillebrand Groenewold, burgemeester van Marum en Pier Obe Posthumus. Deze man was burgemeester van Diever en opdrachtgever van een groep landwachters die later bekend werd als de Bloedploeg Norg. Dat Tammens namens de NSB en de bezetter als burgemeester functioneerde, werd na de oorlog als een strafbaar feit gekwalificeerd en bestraft. Dat hij in die rol gijzelaarslijsten maakte en liet maken, werd hem bijzonder kwalijk genomen. Dat hij SD-moordenaars Jan Ale Visser en Harm Bouman inschakelde om – buiten de SD om – kwesties voor hem op te lossen, kwam tijdens zijn naoorlogse rechtszaak zijdelings ter sprake. Overigens was dat ook volgens de toenmalige Duitse wetgeving een strafbaar feit waarvoor Visser, Bouman en Tammens door de Duitsers veroordeeld hadden kunnen worden. Opvallend is trouwens dat hij nauwelijks of niet werd gehoord als getuige in de processen tegen de medewerkers van de SD van het Scholtenhuis, terwijl hij daar wel frequent contact mee had.

Blijkbaar waren de beschuldigingen niet ernstig genoeg om door een Bijzonder Gerechtshof terecht te worden. De voor lichte gevallen bedoelde tribunalen waren al opgeheven en dat betekende dat hij zich moest verantwoorden voor de Bijzondere Strafkamer van het Kantongerecht. Op 19 juli 1949 werd Tammens schuldig bevonden en veroordeeld tot zeven jaar hechtenis en bovendien werd 10.000 gulden van zijn vermogen verbeurd verklaard. In 1951 werd hij vrijgelaten waarna hij zijn boerenbestaan weer oppakte.

Het leven van boer Tammens was niet groots en meeslepend, maar biedt Gevers toch voldoende ingrediënten om er een boeiend verhaal met voldoende diepgang van te maken. Christiaan Gevers bedrijft geschiedenis

op de vierkante centimeter, microgeschiedenis. Dat doet hij bijzonder goed. *Boer Tammens Houzee* laat zich prettig lezen, heeft een duidelijke structuur, gaat voorbij de grenzen van de eendimensionale biografie en versterkt het bouwwerk van kennis over Nederland tijdens de bezetting en dan met name over de rol en de betekenis van foute burgemeesters. Bovendien is er een eenduidige vraagstelling, helder geformuleerde uitgangspunten en een adequate uitwerking waardoor het proefschrift als geslaagd mag worden beschouwd. Dat het boek mooi en verzorgd is uitgegeven is meer dan een prettige bijkomstigheid.

Beoordeling: ☆☆☆☆ Zeer goed

Informatie

Artikel door:

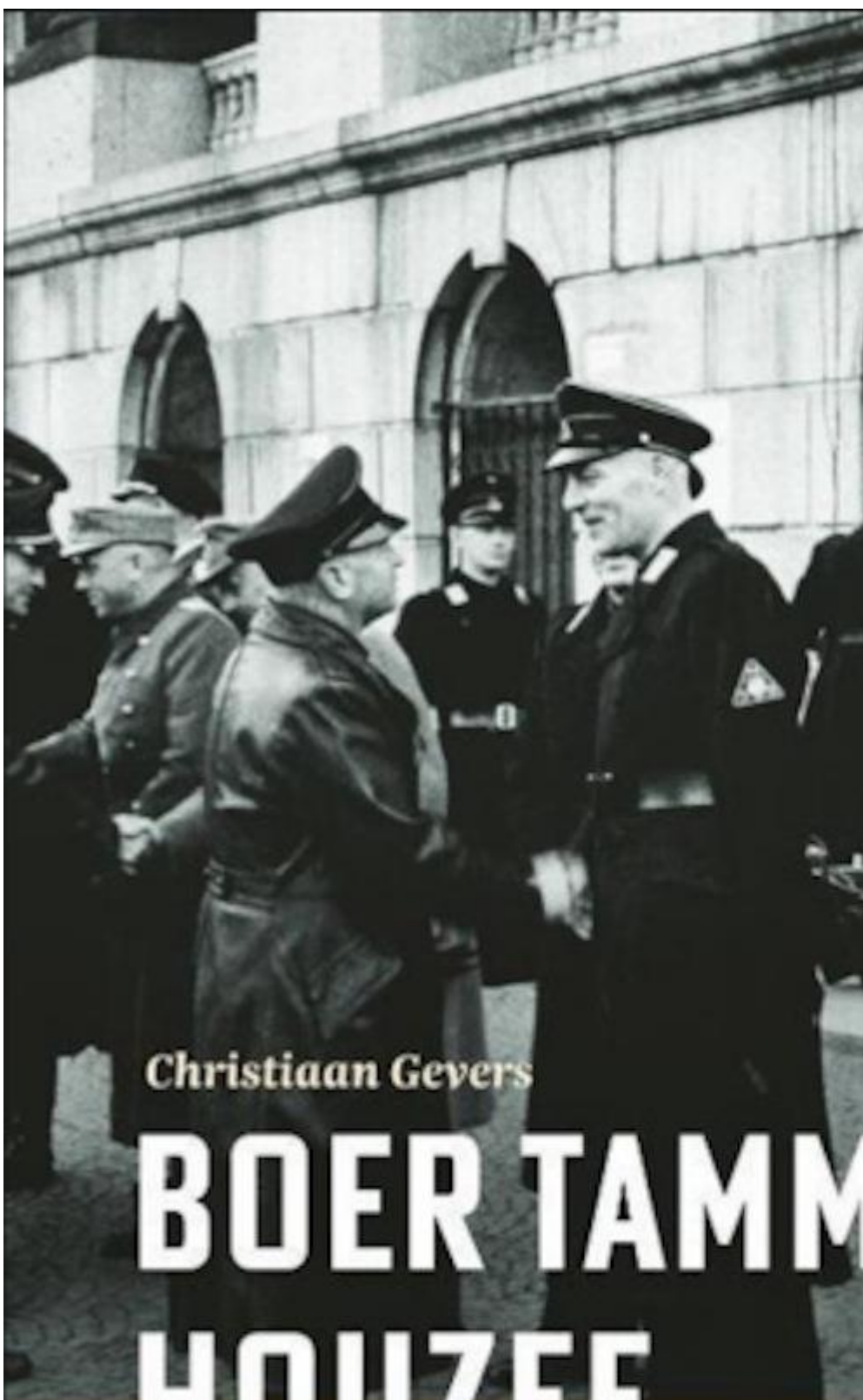
Paul van de Water

Geplaatst op:

27-05-2020

Afbeeldingen

Christiaan Gevers

BOER TAMM HOUZEE

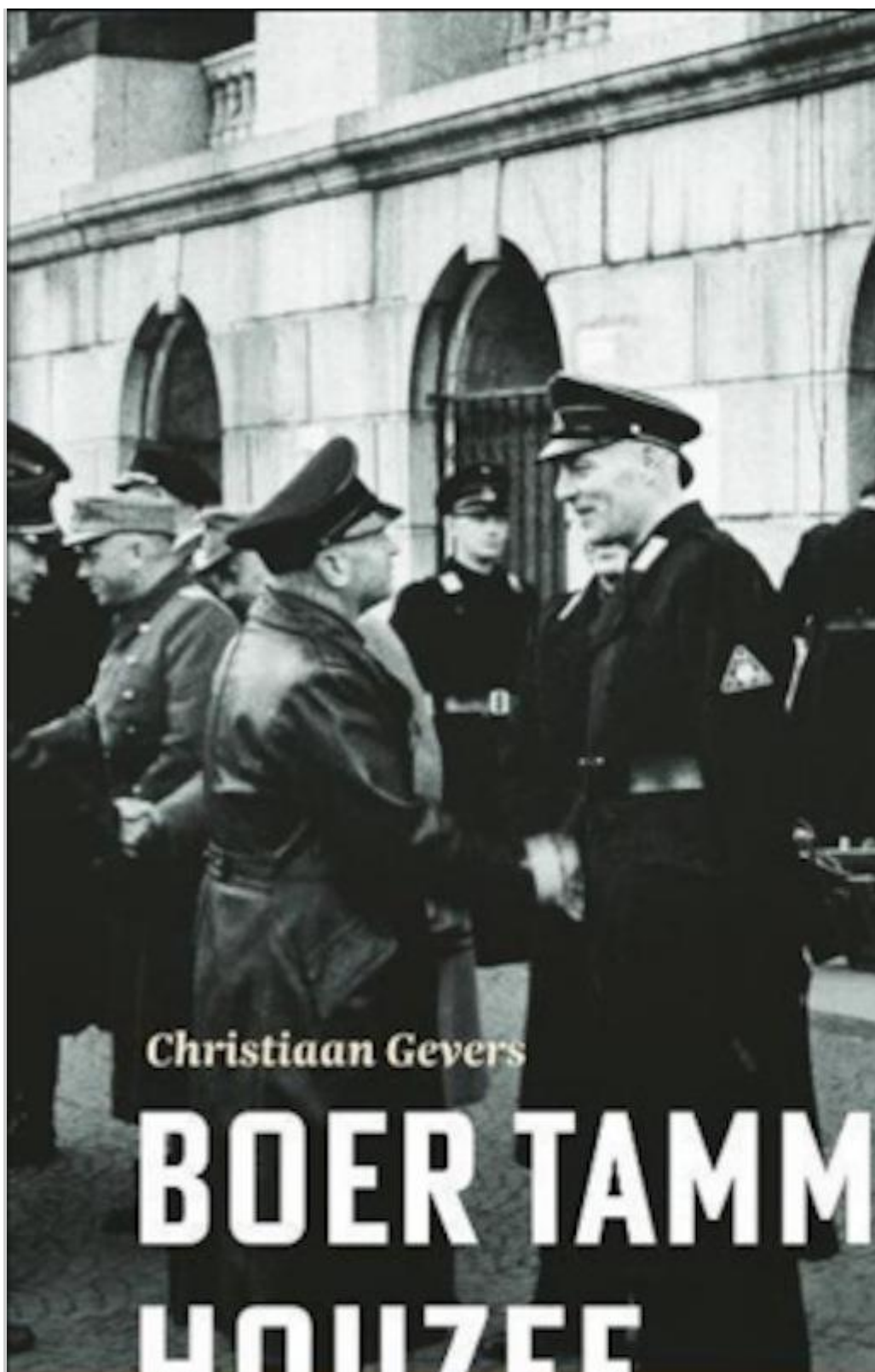
**GRONINGEN EN ZIJN
NSB-BURGEMEESTER**

Bestel dit

Gerelateerd aan

Christiaan Gevers

BOER TAMM HOUZEE

**GRONINGEN EN ZIJN
NSB-BURGEMEESTER**

Boer Tammens Houzee